

Anotace rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva

Rozsudek ze dne 20. června 2024 ve věci č. 8826/20 – *Namazli proti Ázerbájdžánu*

Senát první sekce Soudu jednomyslně shledal porušení práv stěžovatele – advokáta na respektování soukromého života a korespondence podle článku 8 Úmluvy, když pracovníci věznice zkontrolovali jeho písemnosti před a po návštěvě klienta, aniž by měli podezření na protiprávní jednání, resp. právní úprava nerozlišovala mezi kategoriemi návštěvníků, nezohledňovala zvláštní postavení advokátů a neposkytovala záruky proti možné svévoli.

I. Skutkové okolnosti

Stěžovatel je advokátem. V roce 2018 navštívil ve věznici klienta, kterého zastupoval v trestním řízení, aby s ním projednal záležitosti týkající se stížností podaných k Soudu. Podle stěžovatele pracovníci věznice provedli před i po konzultaci s klientem i přes stěžovatelovy námitky kontrolu stěžovatelových písemností, včetně přečtení jejich obsahu. Při kontrole po skončení návštěvy pracovníci rovněž odebrali stěžovateli písemné prohlášení jeho klienta, aby ho ukázali řediteli věznice. Posléze se stěžovatel dozvěděl, že na pokyn ředitele věznice mu prohlášení nebude vráceno. O odebrání prohlášení žádný z pracovníků nese-psal protokol. Stěžovatel následně neúspěšně brojil proti kontrole písemností a zabavení prohlášení u vnitrostátních soudů. Ty se však odmítly věcí zabývat, jelikož stěžovatel svá tvrzení nijak nedoložil.

II. Odůvodnění rozhodnutí Soudu

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 8 ÚMLUVY

Stěžovatel namítal porušení svých práv zaručených daným článkem kvůli kontrole jeho písemností a zabavení prohlášení jeho klienta pracovníky věznice.

a) Obecné zásady

Soud připomněl stěžejní význam advokacie při výkonu spravedlnosti a zachování právního státu. Svoboda vykonávat advokacii bez zbytečných překážek je klíčovou součástí demokratické společnosti a nezbytným předpokladem pro účinné prosazování ustanovení Úmluvy. Zároveň korespondenci advokáta náleží privilegované postavení podle článku 8 Úmluvy. Její běžná kontrola orgány, které mohou mít přímý zájem na jejím předmětu, není v souladu se zásadami důvěrnosti a ochrany profesního tajemství mezi advokáty a jejich klienty (viz *Piechowicz proti Polsku*, č. 20071/07, rozsudek ze dne 17. dubna 2012, § 239). Úmluva nezakazuje ukládat advokátům určité povinnosti dopadající na jejich vztahy s klienty. Platí to tím spíše, jsou-li zde věrohodné důkazy o účasti advokáta na trestné činnosti, resp. v souvislosti s úsilím o potírání určitých praktik. Musí být ale stanoven přísný rámec stran úpravy takových opatření právě s ohledem na zásadní postavení advokátů při výkonu spravedlnosti a jelikož jsou ze své podstaty prostředníkem mezi stranou sporu a soudy (*André a ostatní proti Francii*, č. 18603/03, rozsudek ze dne 24. července 2008, § 42).

b) Použití těchto zásad na projednávanou věc

Byť podle Soudu existoval rozpor mezi stranami ohledně zabavení prohlášení klienta stěžovatele pracovníky věznice, tento neměl vliv na podstatu případu. Stížnost se netýkala běžné bezpečnostní kontroly, jakou by advokát podstoupil při vstupu do věznice kvůli setkání s klientem, ale směřovala proti kontrole obsahu jeho písemností před i po setkání s klientem pracovníky věznice, aniž by existovalo nějaké podezření na protiprávní jednání. Z podkladů dostupných Soudu přitom vyplynulo, že pracovníci věznice provedli kontrolu stěžovatelových písemností před i po setkání s klientem. Soud tak považoval kontrolu písemností stěžovatele za zásah do „soukromého života“ a „korespondence“ ve smyslu čl. 8 odst. 1 Úmluvy. Zaměřil se na posouzení, zda byl tento zásah oprávněný ve smyslu

čl. 8 odst. 2 Úmluvy, tedy zda byl v souladu se zákonem, sledoval legitimní cíl a byl nezbytný v demokratické společnosti.

Soud podotkl, že požadavek, aby opatření bylo „v souladu se zákonem“, odkazuje na kvalitu právní úpravy. Ta má být adresátům přístupná a předvídatelná co do jejích důsledků. Stran předvídatelnosti musí dostatečně přesně stanovit podmínky, za kterých lze opatření použít, aby dotčené osoby mohly – v případě potřeby za využití poradenství – regulovat své chování [*Altay proti Turecku*, (č. 2), č. 11236/09, rozsudek ze dne 9. dubna 2019, § 54]. Nadto musí úprava poskytovat určitou míru ochrany proti svévolným zásahům úřady. Je v rozporu se zásadou právního státu, pokud zákonem přiznané správní uvážení ve prospěch výkonné moci zakládá neomezenou pravomoc. V důsledku toho musí právní úprava dostatečně jasně uvádět rozsah takového uvážení a způsob jeho výkonu.

V dané věci Soud shledal, že vnitrostátní právo neobsahovalo zvláštní ustanovení týkající se kontroly písemností advokáta při vstupu do, resp. odchodu z věznice. Profesní předpisy však jasně chrání výsadu přiznanou vztahu mezi advokátem a klientem a zásadu důvěrnosti, která se vztahuje na informace a písemnosti získané advokátem při výkonu jeho profesní činnosti. Poznamenal také, že ustanovení vězeňských předpisů upravující setkání vězňů s jejich advokáty stanoví, že advokátovi je povolen vstup do věznice po předložení průkazu totožnosti a dokladů prokazujících jeho profesní postavení. Naopak mlčí ohledně kontroly písemností advokáta pracovníky věznice. Obsahují ale obecné pravidlo umožňující pracovníkům věznice kontrolu vstupujících a vycházejících osob, jejich věcí a vozidel, aniž by právní úprava rozlišovala mezi různými kategoriemi osob nebo objasnila způsob provádění kontroly. Konečně si Soud není vědom vnitrostátní judikatury, která by objasňovala uvedenou úpravu, a vnitrostátní soudy se odmítly podstatou námitek stěžovatele zabývat.

Podle Soudu daná obecná úprava nesplňuje požadavek kvality. Zdůraznil zesílenou ochranu výměny komunikace mezi advokáty a jejich klienty podle článku 8 Úmluvy (viz *Michaud proti Francii*, č. 12323/11, rozsudek ze dne 6. prosince 2012, § 118), a nutnost stanovit přísný rámec pro uložení jakéhokoli opatření v této souvislosti. Platí, že kontrola představuje závažný zásah do práv podle článku 8 Úmluvy, a proto musí být založena na zvláště přesné právní úpravě. V tomto ohledu ale vnitrostátní právo neposkytuje jasný a podrobný právní rámec ani záruky proti možnému zneužití nebo svévoli. Naopak, příslušná ustanovení nerozlišují mezi advokáty vězňů a jinými návštěvníky, jako jsou rodinní příslušníci, a neberou v úvahu zvláštní postavení advokátů při výkonu spravedlnosti. Pracovníci věznice by tak mohli uplatňovat v praxi neomezené uvážení při kontrole písemností advokáta, který navštívil svého klienta ve vězení, a dokonce by ani nebyli povinni svá rozhodnutí nijak odůvodnit. Podle Soudu by takový výklad a použití vnitrostátního práva způsobily, že by výsada přiznaná vztahu mezi advokátem a klientem postrádala v kontextu osob zbavených svobody jakýkoli obsah. Zejména by bylo neslučitelné s respektováním důvěrnosti komunikace mezi advokátem a klientem chráněné článkem 8 Úmluvy, pokud by kontrola dokumentů advokáta před a po návštěvě jeho klienta ve vězení byla ponechána na uvážení vězeňského personálu.

Vzhledem k výše uvedenému tak zásah nebyl v souladu se zákonem ve smyslu čl. 8 odst. 2 Úmluvy. Soud tudíž dále nezkoumal, zda zásah sledoval některý z legitimních cílů uvedených v tomto ustanovení a zda byl nezbytný v demokratické společnosti.

Soud proto shledal, že došlo k porušení článku 8 Úmluvy.